

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Педагогічний факультет
Кафедра теорії та методик початкової освіти

Дипломна робота
магістра

з теми: «**ІНТЕГРАЦІЯ РІЗНИХ ВИДІВ МИСТЕЦТВА НА УРОКАХ
ЛІТЕРАТУРНОГО ЧИТАННЯ**»

Виконала: студентка 2 курсу магістратури
PO1-M21 групи
спеціальності 013 Початкова освіта
Берегеч Анастасія Валентинівна

Керівник: **Мєлєкєсцева Н. В.**,
кандидат філологічних наук, доцент кафедри
теорії та методик початкової освіти

Рецензент: **Ватаманюк Г. П.**, кандидат
педагогічних наук, старший викладач кафедри
теорії та методик дошкільної освіти

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ІНТЕГРОВАНОГО НАВЧАННЯ ЗДОБУВАЧІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ НА УРОКАХ ЛІТЕРАТУРНОГО ЧИТАННЯ.....	8
1.1 Інтегроване навчання як нова філософія освіти ХХІ ст. та основна форма організації освітнього процесу Нової української школи.....	8
1.2 Специфіка використання інтегрованих уроків у початковій школі.....	13
1.3 Інтеграція різних видів мистецтва на уроках літературного читання як засіб поглиблення змісту художніх творів.....	17
РОЗДІЛ 2. РЕАЛІЗАЦІЯ ІНТЕГРАЦІЇ РІЗНИХ ВИДІВ МИСТЕЦТВА НА УРОКАХ ЛІТЕРАТУРНОГО ЧИТАННЯ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ.....	25
2.1 Методичні аспекти роботи з творами мистецтва у процесі аналізу художніх творів на уроках літературного читання.....	25
2.2 Потенціал навчального предмета «Літературне читання» до інтеграції з різними видами мистецтва: аналіз шкільних підручників.....	32
2.3 Організація, зміст і перевірка ефективності експериментального дослідження.....	47
ВИСНОВКИ.....	58
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	61
ДОДАТКИ.....	69

ВСТУП

Одним із напрямів реформування сучасної початкової освіти є використання в освітньому процесі інтеграції знань. Необхідність інтегрованого навчання як інноваційного явища актуалізована потребою формування інтегративного типу мислення, цілісного уявлення про загальну будову світу в здобувачів початкової освіти з метою подальшої їх успішної адаптації в реальних життєвих умовах.

Актуальність проблеми пошуку раціональних шляхів інтеграції міжпредметного змісту навчання різних дисциплін у процесі початкового навчання посилюється також у зв'язку з інтелектуальною перевантаженістю школярів навчальними предметами, однорідністю їх тематики, необхідністю формування цілісного світогляду у взаємозв'язку його елементів і формування міжпредметних та ключових (надпредметних) компетентностей.

Зауважимо, що інтеграція в освіті є значним здобутком дидактики, оскільки за умови її успішного методичного впровадження реалізується мета якісної освіти. Тому інтеграція як вимога об'єднання у ціле компонентів об'єктів навчання є необхідним дидактичним засобом, за допомогою якого уможлиблюється створення в учнів цілісного уявлення про об'єкт, що вивчається, формується міжпредметна компетентність, здійснюється стимуляція розвитку їх пізнавальних і творчих здібностей.

Проблемі інтеграції в освіті приділено значну увагу в дослідженнях сучасних науковців, методистів, учителів-практиків. У наукових працях вітчизняних учених висвітлено такі її аспекти: теоретико-методологічні основи забезпечення інтеграції в освіті (В. Афанасьєв, В. Біблер, С. Гончаренко, С. Клепко, М. Култаєва та ін.); основи організації інтегрованих уроків (М. Сова, В. Сухомлинський), виховний потенціал інтегрованих уроків (Н. Белянкова, Ю. Дік, М. Іванчук та ін.), специфіка проведення інтегрованих уроків у початковій школі (Л. Барилкіна, Л. Обухова, О. Чекіна та ін.), забезпечення міжпредметних зв'язків під час

проведення інтегрованих занять (Л. Вороніна, Ю. Мальований, Г. Федорець та ін.), методика організації інтегрованих уроків (О. Беляєв, Т. Власенко, Л. Дворецька, М. Іванчук, П. Коложварі, М. Кононенко, Н. Мельник та ін.), інтеграція як чинник підвищення рівня знань учнів (Л. Барсук, В. Разумовська, Л. Тарасов та ін.), типологія інтегрованих уроків (Л. Варзацька, Т. Ракович А. Чиквана), досвід проведення інтегрованих уроків (Г. Лисенко, С. Романцов, Л. Руденко). Інтеграційні процеси в початковій освіті, зокрема в контексті Нової української школи, активно вивчають у своїх дослідженнях такі українські вчені, як О. Безкорса, Н. Бібік, І. Большакова, М. Вашуленко, Л. Данилова, М. Кірик, О. Муращенко, О. Савченко та ін.

У процесі аналізу наукової літератури з'ясовано, що впровадження інтегрованого підходу в початковій освіті стає дуже важливим аспектом в умовах сучасного світу та його нагальною потребою. Дослідження інтеграції навчального матеріалу в змісті літературного читання не втрачає своєї актуальності у зв'язку з модернізацією освітніх програм і підручників початкової школи, що й зумовлює **актуальність** дипломної роботи.

З'ясовано, що вчителі початкових класів найчастіше використовують міжпредметні зв'язки літературного читання з різними видами мистецтва.

Мета дослідження – описати особливості інтеграції різних видів мистецтва під час роботи з художнім твором на уроках літературного читання в умовах Нової української школи.

Досягнення окресленої мети передбачає розв'язання таких **завдань**:

1) проаналізувати стан проблеми дослідження в педагогічній теорії та практиці, розкрити сутність ключових понять;

2) з'ясувати потенціал навчального предмета «Літературне читання» щодо інтеграції з іншими навчальними дисциплінами початкової школи, зокрема образотворчим і музичним мистецтвом;

3) здійснити аналіз шкільних підручників із літературного читання;

4) розробити систему інтегрованих завдань на вдосконалення навичок аналізу художніх творів (на основі інтеграції образотворчого, музичного мистецтва та літературного читання) в початковій школі;

5) експериментально перевірити ефективність інтегрованих уроків літературного читання та образотворчого / музичного мистецтва, з'ясувати вірогідність сформульованих педагогічних умов.

Об'єктом дослідження є процес організації інтегрованого уроку літературного читання в початковій школі як одного із нетрадиційних видів уроків, а його **предметом** – інтеграція різних видів мистецтва на уроці літературного читання з метою удосконалення в учнів навичок аналізу художніх творів.

Гіпотеза дослідження ґрунтується на припущенні, що процес удосконалення рівня сформованості умінь здобувачів початкової освіти аналізувати художні твори буде ефективним, якщо на уроках літературного читання використовувати інтеграцію різних видів мистецтва, гармонійно й доцільно їх поєднувати, здійснювати таку роботу систематично.

Методи дослідження: теоретичний аналіз наукових джерел; аналіз, порівняння, узагальнення та систематизація теоретичних і емпіричних даних; бесіди з учнями (для виявлення рівня сприйняття інтегрованих уроків літературного читання); метод спостереження, вивчення й узагальнення передового досвіду вчителів-практиків. Основним був педагогічний експеримент, під час якого використовувались методи статистичної обробки даних.

Організація дослідження. Експериментальне дослідження здійснювалося на базі Кам'янець-Подільського ліцею №13.

Наукова новизна та теоретичне значення дипломної роботи полягає у поглибленому дослідженні застосування інтегративного підходу на уроках літературного читання.

Практичне значення дослідження: результати наукової роботи можуть бути використані вчителями початкових класів в освітньому процесі

початкової школи, а також здобувачами вищої освіти спеціальності 013 Початкова освіта під час проходження педагогічної практики й написання наукових робіт.

Апробація роботи. Основні положення й результати дослідження апробовано під час участі в міжнародних, всеукраїнських і регіональних науково-практичних конференціях, студентських конференціях, обговорено на заняттях наукової проблемної групи «Актуальні проблеми методики викладання української та іноземної мови в початкових класах» та на засіданнях кафедри теорії та методик початкової освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (2021-2022, 2022-2023 н. р.).

Публікації. За темою дипломного дослідження опубліковано статтю: Берегеч А. Інтеграція різних видів мистецтв на уроках літературного читання // Збірник наукових праць студентів і магістрантів педагогічного факультету Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка / Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка ; педагогічний факультет ; [відпов. секр. Н.В. Бахмат]. Кам'янець-Подільський : Видавець Ковальчук О.В., 2022. Вип. XVIII. С. 17-19.

Структура й зміст роботи. Наукова робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Обсяг роботи – 77 сторінок.

Зміст роботи. У вступі обґрунтовано актуальність теми дипломної роботи, визначено її мету, завдання, об'єкт та предмет, методи наукового дослідження, гіпотезу, новизну, теоретичне й практичне значення отриманих результатів.

У першому розділі «Науково-теоретичні засади інтегрованого навчання здобувачів початкової освіти на уроках літературного читання» розкрито значення ключових понять дослідження, схарактеризовано особливості інтеграції змісту початкової освіти в контексті Нової української школи, висвітлено специфіку інтегрованого уроку, описано особливості

інтеграції різних видів мистецтва з метою поглиблення змісту художніх творів для дітей.

У другому розділі «Реалізація інтеграції різних видів мистецтва на уроках літературного читання в початковій школі» здійснено аналітичний огляд шкільних підручників із літературного читання в аспекті досліджуваної проблеми, запропоновано комплекс інтегрованих завдань на вдосконалення навичок аналізу художніх творів (на основі інтеграції образотворчого, музичного мистецтва та літературного читання) в початковій школі, обґрунтовано результати експериментального дослідження.

У висновках репрезентовано підсумки здійсненого теоретичного й емпіричного дослідження.

ВИСНОВКИ

Головна мета сучасної освіти – формування основи для самореалізації особистості, яка стає можливою за умови створення умов для самопізнання, самовдосконалення та розвитку творчого потенціалу учня. Багаторічний досвід роботи вчених у галузі початкової освіти дає підстави стверджувати, що розв’язання проблеми особистісно зорієнтованої освіти і її продуктивності пов’язане з інтеграцією змісту освіти. Наукові дослідження показують, що інтеграція змісту освіти багато в чому вирішує проблему зміцнення та збереження психічного і фізичного здоров’я школярів, сприяє підвищенню мотивації навчальної діяльності.

Удосконалення системи початкової освіти в умовах сьогодення сприяли відродженню такого методичного явища як інтеграція навчання. В Україні принцип інтеграції проголошений основним принципом реформування освіти у контексті «Нової української школи» поряд з принципами гуманізації та диференціації. Засобом гуманізації освіти є її гуманітаризація, тобто переорієнтація освіти з предметно-змістового принципу навчання основ наук на вивчення цілісної картини світу й, насамперед, світу культури, мистецтва, світу людини загалом. Тобто сучасна система освіти спрямована на формування високо освіченої, інтелектуально розвиненої особистості, з розумінням глибини зв’язків явищ і процесів, що складають цілісне уявлення картини світу.

Аналіз художнього твору – це важлива складова літературознавчої компетентності молодших школярів, формування якої, як складного багатокomпонентного особистісного утворення, важливо здійснювати на міжпредметному рівні на матеріалі творів різних видів: художніх, музичних, літературних.

Дослідження теоретичної основи інтеграції різних видів мистецтв на уроках літературного читання проводилося на основі аналізу психолого-педагогічної та методичної літератури з проблеми.

З'ясовано, що потужні можливості для проведення у початкових класах інтегрованих уроків літературного читання дає їх поєднання з образотворчим мистецтвом, музикою, виділяючи інтегрований взаємозв'язок різних видів мистецтв на уроках літературного читання як одну з основних умов удосконалення навичок аналізу художніх творів.

Проаналізувавши чинний Державний стандарт початкової освіти (2018) та підручники з літературного читання для 3-4 класів, виявлено, що саме в підручниках закладено основи для аналізу художніх творів учнями через систему запитань, поданих після творів; завдання, пов'язані з естетичним сприйманням репродукцій картин, авторських ілюстрацій тощо. Предмет «Літературне читання» і зміст підручника мають відповідний потенціал для цілеспрямованого формування в учнів ключових компетентностей.

У ході дипломного дослідження здійснено дослідно-експериментальну перевірку ефективності використання різних видів мистецтв на уроках літературного читання, спрямованих на формування в учнів 3-х класів сформованості умінь аналізувати художні твори. Відповідно до мети і завдань нашого дослідження вона передбачала три етапи: констатувальний, формувальний і контрольний.

На констатувальному етапі дослідження було проведено первинну діагностику рівня сформованості умінь аналізувати художні твори молодших школярів. Первинна діагностика була проведена за допомогою розробленої нами системи завдань та критеріїв із визначення рівня сформованості в учнів навичок аналізу художніх творів та з допомогою методу спостереження.

У зв'язку з цим, на формувальному етапі нами була розроблена і впроваджена експериментальна програма. Учні контрольного класу навчалися за традиційною методикою без змін. У структурну основу експериментальної програми було покладено інтеграцію образотворчого та музичного мистецтва.

З метою визначення ефективності розроблених завдань було повторно проведено роботу на основі індивідуальних карток, на яких вміщені

завдання, аналогічні до попередніх. Шляхом оцінювання було визначено, що високий рівень розвитку сформованості умінь аналізувати художні твори в учнів 3-х класів у 3-Б (контрольному) класі залишився без змін, а в 3-А (експериментальному) зріс на 6,7%. Достатній рівень збільшився: на 6,9% – у 3-Б класі, а у 3-А класі – на 13,4%. Середній рівень у 3-Б (контрольному) класі залишився без змін, а у 3-А (експериментальному) класі зменшився на 16,6%. Низький рівень у 3-Б (контрольному) зменшився на 6,9%, а в 3-А (експериментальному) класі зменшився на 6,67%.

Після проведеного дослідження ми переконалися, що ефективність удосконалення в учнів навичок аналізу художніх творів буде високою за умови інтеграції різних видів мистецтв на уроках літературного читання у системі інтегрованих завдань.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Адаменко А. В. Інтегровані уроки – перспективна форма навчання // Образотворче мистецтво. Музика. Відкритий урок. 2013. Вип. 1. С. 33-43.
2. Балцату В. О. Слухання музики та гра як складові виховання // Розвиток педагогічної, музично-хореографічної та мистецької обдарованості особистості // Збірник наукових праць за матеріалами науково-практичної конференції. Ізмаїл : РІО ІГГУ, 2016. 121 с.
3. Барб-Галль Ф. Як говорити з дітьми про мистецтво. Київ : Арка, 2016. 192 с.
4. Білоконна Н., Корольова В. Дидактична гра на уроках літературного читання у 3 класі: методич. посібник. Кривий Ріг : КПІ, 2014. 79 с.
5. Білоконна Н. І., Кравцова І. А., Павлик О. А. Виховні можливості уроків літературного читання // Початкова школа. 2015. № 10. С. 38-42.
6. Большакова І. О. Особливості реалізації міжпредметної інтеграції змісту навчання на уроках у початковій школі. URL: <https://ippo.kubg.edu.ua/wp-content/uploads/2014/05/Большакова-І.О..pdf> (дата звернення: 12.01.2022).
7. Борисова Л. В. Інтегровані уроки як засіб підвищення ефективності навчання в початковій школі // «Інтеграція навчальних предметів в початковій школі як ефективна форма навчання молодших школярів»: Матеріали інтернет-семінару / уклад. Л. Н. Добровольська, В. О. Чорновіл. Черкаси : Видавництво КНЗ «Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради», 2017. 183 с.
8. Вашуленко О. В. Інтеграція різних видів мистецтва на уроках літературного читання // Учитель початкової школи. 2016. № 2. С. 19-20.

9. Вовк Л. В., Шатайло Н. В. Інтерпретація творів мистецтва як важливий чинник образотворення в художньо-практичній діяльності учнів // Мистецтво та освіта. 2014. № 4. С. 17-21.
10. Гільберг Т., Тарнавська С. Організація освітнього процесу в 1 класі засобами інтегрованого курсу «Я досліджую світ» // Початкова шк. : наук.-метод. журн. 2018. № 8. С. 36-43.
11. Головань Т. Ю. Вчимо вірші та тексти напам'ять. 4 клас. Тернопіль : Навчальна книга Богдан, 2011. 32 с.
12. Горгош Л. І. Яка буває інтеграція? У цьому варто розібратися. Тренінг для педагогів // Учитель початкової школи. 2018. № 9. С. 32-35.
13. Гордієнко О. А. Професійна готовність майбутніх учителів початкових класів до розвитку мовлення учнів на уроках читання за допомогою творів образотворчого мистецтва // Формування дидактичної компетентності педагогів дошкільної та початкової освіти: збірник науково-методичних праць / за заг. ред. В. Є. Литнєва, Н. Є. Колесник, Т. В. Наумчук. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2015. 648 с.
14. Державний стандарт початкової освіти // Учитель початкової школи. 2018. № 4 (вкладка). С. 1-16.
15. Дмитренко Т., Яресько К. Проблема інтеграції змісту освіти // Імідж сучасного педагога. 2012. № 2. С. 13-16.
16. Дорошенко Т. Інтеграція на уроках музики // Початкова школа. 2013. № 4. С. 25-27.
17. Дорошенко Т. В. Виховання емоційної культури молодших школярів засобами інтегрованого вивчення предметів мовно-літературного циклу та музики // Вісник Житомирського державного університету ім. Івана Франка. Вип. 21. Житомир, 2005. С. 41-44.
18. Дронова О. О. та ін. Сприймати світ як учені та митці // Дошкільне виховання. 2014. № 3 (871). С. 6-11.

19. Євтушик Н., Ставілова Н. Бінарний урок (позакласне читання та музичне мистецтво) у 3 класі : тема «Прийди, весно, з радістю!» // Початкова школа. 2018. № 7. С. 28-32.

20. Закон України «Про освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 01.12.2021).

21. Ілляш С. Д. Інтегрований підхід до навчання у початковій школі, його педагогічна цінність // Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський зб. наук, праць мол. вчених Дрогобицького держ. пед. універ. ім. І. Франка / ред.-упор. В. Ільницький. А. Душний. І. Зимомря. Дрогобич : Посвіт. 2013. Вип. 6. Ч. II. С. 57-65.

22. Інтеграція навчальних предметів в початковій школі як ефективна форма навчання молодших школярів: Матеріали інтернет-семінару / уклад. Л. Н. Добровольська, В. О. Чорновіл. Черкаси : Видавництво КНЗ «Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради», 2017. 183 с.

23. Інтегроване навчання: тематичний і діяльнісний підходи. URL: <http://nus.org.ua/articles/integrovane-navchannya-tematichnyj-i-diyalnisnyj-pidhody-chastyna-1/> (дата звернення: 29.12.2021).

24. Інтегроване навчання як засіб формування інтегративного мислення учнів. URL: http://obolon9.ucoz.com/shkilne_zhittja/onlajn_konfer/2.pdf (дата звернення: 04.01.2022).

25. Інтегровані уроки у початковій школі / Упоряд. Н. С. Вегера. Тернопіль-Харків : Ранок, 2010. 160 с.

26. Іонова О. М., Сінопальнікова О. М. Теоретичні питання підготовки майбутніх учителів до застосування інтегрованих форм організації навчального процесу початкової школи // Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Серія: Педагогіка і психологія. 2013. №2. С. 35-39.

27. Косовська М. Інтеграція багатокомпонентного змісту початкової освіти в умовах реалізації нових освітніх програм // Початкова школа. 2003. № 11. С. 11-13.
28. Костюк Н. Т. Об'єктивна зумовленість і діалектика інтеграції сучасного наукового знання. Київ : Вища школа, 1998. 327 с.
29. Лобанчук О. А. Інтеграція видів естетичної діяльності як засіб креативного розвитку особистості // Рідне слово в етнокультурному вимірі: зб. наук. пр. / Дрогоб. держ. пед. ун-т ім. Івана Франка. Дрогобич : Посвіт. 2012. С. 428-437.
30. Майданюк Л. В., Мельник С. Л., Мошенська С. В., Нечитайло А. В. Впровадження компетентнісного підходу шляхом міжпредметної інтеграції впочатковій школі. Методичний посібник. Вінниця : ММК, 2017. 121 с.
31. Максименко Н. А. Інтегрований підхід до організації образотворчої діяльності молодших школярів // Вісн. Житомир. держ. ун-ту ім. І. Франка. 2005. № 21. С. 201-204.
32. Маринчук Т. Т. Усвідомлення взаємодії засобів виразності різних видів мистецтва у процесі фахової підготовки // Міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету ім. Івана Франка. Дрогобич, 2017. С. 63-70.
33. Муращенко О. В. Концептуальні основи інтегрованого навчання в початковій освіті // Інноваційні педагогічні рішення у початковій освіті : зб. наук. пр. / за ред. О. А. Федій ; Полтавський нац. пед. ун-т ім. В. Г. Короленка. Полтава : Сімон, 2019. Вип. 2. С. 84-94.
34. Муращенко О. Реалізація інтеграційного підходу навчання молодших школярів в освітньому просторі Нової української школи // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. 2022. № 2 (116). С. 46-56.
35. Муращенко О. В. Ретроспективний аналіз розвитку інтегративних процесів в освіті // Педагогічна освіта: теорія і практика : зб. наук. пр. / гол.

ред. В. М. Лабунець; Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка. Кам'янець-Подільський, 2018. Вип. 24 (1-2018). Ч. 1. С. 169-175.

36. Науменко В. О. Важливі аспекти методики читання при підготовці вчителя до уроку (ч. 2). URL: http://www.interklasa.pl/portal/dokumenty/ridna_mowa_uk/index.php?page=r_m30_08 (дата звернення 28.05.2022).

37. Науменко В. О. Літературне читання. Українська мова для загальноосвіт. навч. закл. з навчанням укр. мовою : підруч. для 3-го кл. загальноосвіт. навч. закл. Київ : Генеза, 2014. 176 с.

38. Науменко В. О. Літературне читання. Українська мова. Для загально-освіт. навч. закл.: підруч. для 4-го кл. загальноосвіт. навч. закл. Київ : «Генеза», 2015. 176 с.

39. Науменко В. О. Методичні рекомендації до навчально-методичного комплексу з літературного читання для 3 класу (авт. В. О. Науменко) // Початкова школа. 2014. № 6. С. 25-33.

40. Науменко В. О. Художній твір як мистецтво слова // Учитель початкової школи. 2014. №4. С. 8-12.

41. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/344/2013#Text> (дата звернення: 01.12.2021).

42. Ніколаї Г. Ю. Методологічні пошуки у сфері мистецької освіти // Актуальні питання мистецької освіти та виховання. 2013. Вип. 1. С. 3-17.

43. Ніколенко Л. Т. Нова українська школа: інтеграційний підхід у початковій загальній освіті // Методист. 2018. № 2(74). С. 72-74.

44. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkolacompressed.pdf> (дата звернення: 10.12.2021).

45. Нова українська школа: організація діяльності учнів початкових класів закладів загальної середньої освіти : навч.-метод. посіб. / М. Кірик, Л. Данилова. Львів : Світ, 2019. 136 с.
46. Нова українська школа : poradnik dla vchytelja / zag. red. N. M. Bibik. Kyiv : TOB «Vydavnychij dim «Plyady», 2017. 206 s.
47. Овдійчук Л. Взаємодія мистецтв на уроці літератури як один із чинників формування естетичних почуттів та уподобань школярів // Українська мова і література в школі. 2003. № 3. С. 24-30.
48. Олійник С., Палеха О., Рудич О., Степаненко Н. Напрями інтеграції читання і музики. URL: <http://czvestnic.info/pdf/291288.pdf> (дата звернення: 12.09.2022).
49. Оліщук А. Б., Ямчинська Г. В. Інтеграція уроків образотворчого мистецтва і музики пов'язаних з народознавством // Інноваційний досвід педагогів дошкільної та початкової освіти Житомирщини: збірник науково-методичних праць / за заг. ред. В. Є. Литньова, Н.Є. Колесник. 2012. С. 359-362.
50. Онищенко І. В., Крисан Д. В. Інтегроване навчання як засіб формування мотивації учіння молодших школярів. Кривий Ріг : КДПУ, 2017. 65 с.
51. Пелешок Е. Х., Шевчук Т. О. Особливості вивчення ліричних творів на уроках українського читання в початкових класах // Вісн. Житомир. держ. пед. ун-ту. 1999. С. 72-74.
52. Подановська Г. В. Урок читання як основна форма літературного розвитку молодших школярів // Наука та освіта новий вимір. Педагогіка та психологія. Тернопіль. 2015. №3(34). С. 53-56.
53. Плис Н. В. Інтеграція навчальних предметів як засіб формування в учнів початкової школи цілісності сприйняття світу // «Інтеграція навчальних предметів в початковій школі як ефективна форма навчання молодших школярів»: Матеріали інтернет-семінару / уклад. Л. Н. Добровольська, В. О. Чорновіл. Черкаси : Видавництво КНЗ

«Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради», 2017. 183 с.

54. Просіна О. В. Художньо-педагогічна інтерпретація творів мистецтва // Мистецтво та освіта. 2013. № 3. С. 18-24.

55. Радкіна В. Ф. Інтегративний підхід як принцип організації професійної підготовки майбутніх учителів // Вісн. Житомир. держ. ун-ту ім. І. Франка. 2005. № 21. С. 61-64.

56. Савченко О. Я. Дидактичні особливості інтегрованих уроків // Початкова школа. 1992. № 1. С. 27-29.

57. Савченко О. Я. Міжпредметні зв'язки як ресурс реалізації компетентнісного підходу на уроках літературного читання // Український педагогічний журнал. 2017. № 2. С. 48-57.

58. Сакалюк О. П., Стефунько Л. І. Складові компоненти підготовки майбутніх учителів до реалізації інтегрованого навчання у початковій школі // Молодий вчений. 2020. № 3 (79). С. 412-415.

59. Сучасний психолого-педагогічний словник / авт. кол. за заг. ред. О. І. Шапран. Переяслав-Хмельницький (Київська область) : Домбровська Я.М., 2016. 473 с.

60. Тимків В. І. Інтегровані уроки у початковій школі як ефективна форма навчання молодших школярів. URL: <http://conference.pu.if.ua/forum/files/11-13052016/3/Timkiv.pdf> (дата звернення: 28.11. 2021).

61. Типові освітні програми для закладів загальної середньої освіти : 1-2 та 3-4 класи. Київ : Видавництво «Світоч», 2019. 336 с.

62. Ткачук Г. П., Собчинська С. А. Літературознавча компетентність – основа розвитку і виховання особистості молодшого школяра // Педагогічна освіта: теорія і практика : зб. наук. пр. / Кам'янець-Поділ. нац. ун-т ім. Івана Огієнка. Кам'янець-Подільський : Зволейко Д. Г., 2011. Вип. 9. С. 151-157.

63. Українська мова та читання : підруч. для 2 класу закладів загальної середньої освіти (у 2-х частинах). Ч. 2 / О. В. Вашуленко. Київ : Видавничий дім «Освіта», 2019. 144 с.

64. Українська мова та читання : підручник для 2 класу закладів загальної середньої освіти (у 2-х частинах). (Частина 1) / В. І. Наумчук, М. М. Наумчук, Н. Я. Коник. Тернопіль : Астон, 2019. 144 с.
65. Українська мова та читання : підручник для 2 класу ЗЗСО (у 2-х частинах) : Частина 2 // О. Я. Савченко. Київ : УОВЦ «Оріон», 2019. 144 с.
66. Українська мова та читання : підруч. для 3 класу закладів загальної середньої освіти (у 2-х частинах). Ч. 2 / О. В. Вашуленко. Київ : Видавничий дім «Освіта», 2020. 160 с.
67. Українська мова та читання : підруч. для 3 кл. закл. загальн. середн. освіти (у 2-х частинах) : Частина 2 : Читання / Наталія Богданець-Білоskalенко, Юлія Шумейко. Київ : Грамота, 2020. 160 с.
68. Українська мова та читання : підручник для 3 класу ЗЗСО (у 2-х частинах) : Частина 2 // О. Я. Савченко. Київ : УОВЦ «Оріон», 2020. 160 с.
69. Українська мова та читання : підручник для 4 класу ЗЗСО (у 2-х частинах) : Частина 2 // О. Я. Савченко, І. В. Красуцька. Київ : УОВЦ «Оріон», 2021. 160 с.
70. Холодинська С. В. Проблема синтезу мистецтв (естетичний аспект) // Взаємозв'язок курсів естетики і художньої культури з викладанням літератури, музики і образотворчого мистецтва: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. 21-22 березня 2013 р., м. Чернігів / Наук. редактор В. А. Личковах. Чернігів : Вид-во «Ієрогліф», 2013. С. 23-29.
71. Черниш А. І., Хижняк Л. А. Інтегрований підхід до навчання у початковій школі // «Інтеграція навчальних предметів в початковій школі як ефективна форма навчання молодших школярів»: Матеріали інтернет-семінару / уклад. Л. Н. Добровольська, В. О. Чорновіл. Черкаси : Видавництво КНЗ «Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради», 2017. 183 с.
72. Шильцова Л. М. Технологія інтегрованого уроку (інтегровані та нестандартні уроки) // Бібліотека вчителя початкової школи. 2000. № 9-10. С. 2-3.